

monasterii verbi Dei præcones, ex hoc fonte evocati ad cathedras salubrem hauriant undam, cujus irrigatione multiplicentur gemina, pinguescant speciosa deserti, valles abundant frumento, et exultatione colles accingantur (Psal. LXIV, 11-15). Bibant limpidam, quam postmodum foras derivent, et in plateis dividant de cisterna sua aquam et fluentam putei sui (Prov. v, 115, 116), non mendicato vivere opus quibus copiosum domi penus et largæ opes.

Patere igitur, præsul amplissime, ut tuo decoratus splendore diem orbi faciat et Ecclesiæ firmamentum collustret. Typis meis hoc opus commissum gaudeo quam plurimum, partim quia beneficiis ab amplitudine sua in me collatis gratias referre impari, debitorem me saltem suum publice testando dabatur, ut non omnino ingratus viderer, partim quia novo hoc beneficio hæreditarium quasi jus mihi manebat et confirmabatur. Ut taceam enim alios ordinis scriptores quamplurimos, a familia nostra excusos, Philippus Bonæ Spei abbas, auctor disertissimus, et notissimus Belleriana Opera, ab hinc annis plus minus triginta diem primitus asperxit. Faxit Deus ut talium præsulum exemplo viri, undequaque doctissimi et in omni scientiarum genere versatissimi, quibus per Belgium Candidus scætet ordo totus, arreptis calamis testatum mundo faciant Præmonstratenses, non solum præclare agere, sed (quod non nemo negare risus) et olim et modo scribere nosse! Talium sane scripta sub prelo nostro sudare semper fuit et est volupe mihi, non alio nobiliori musto torcularia mea redundare gestiunt. In horum evulgationem libens et gaudens, typis, curas, operam, me totum denique ordini candidissimo addico, offero, consecro. Finem facio cum humili osculo manuum amplitudinis suæ, quam Deus et Pater universorum in beato et diutino Ecclesiæ suæ regimine servet incolumem.

Quod vovet

Amplissimæ paternitatis suæ famulus,
PETRUS BELLERUS.

INTRODUCTIO AD LECTOREM.

Magistrum Adamum Præmonstratensem, ab eminenti doctrina eximium, a dignitatis gradu sublimem, a stirpe avita percellèbrem, decentiori amictum veste in lucem, usumque communem protrahimus. Hunc ipsum e nostris primum Candidæ Casæ in Scotia (incolæ Witherne dicunt) cathedram episcopalem præfecturæ sociatam regulari ascendisse, vetera sonant monumenta. E reliquis evangelicum præconem et scriptorem laudatissimum ausim pene unum pronuntiare, quem dignitatis suæ parem florida, eaque prima parentum nostrorum effudit ætas: imo in optimis et nubilo prolabantium temporum servasse superstitem, quantumvis mutilum, ut quantum bonum interpositis sæculis negaverit liquida testatione profiteatur. Cujus utinam reliquas scriptas operas, quas in bibliothecis abditas latere alicubi ominamur, e profundo oblivionis naufragio benignior genius ad nostram derivaret notitiam! o quisquis, inquam, hæc legis, aspira, et pulcherrimæ vesti desideratam laciniam ne celes amantes.

Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum (Ecclii. xxxvii, 18), juxta gnomologiam Sapientis. Habent utique naucleri in summitate mali excubitores suos, qui adventitia pericula denuntient, qui scopulos, vada, terras, portus explorent: sic a divina manu hunc custodem atque exploratorem, qualem se alibi profitetur, super muros Jerusalem accepisse, atque e quadam præcelsa mentis specula pervigilem ac intonantem audire videmur.

Hic auspicare melioris vitæ stadium, hac perge, et insiste. Sic inoffenso cursu comprehendes bravium: hæc sunt arma petendis hostibus; istud sume scutum tegendis ictibus. Hunc deflecte cursum, qui ducit in præcipitia. Illa esto disciplina cænobiis, hæc norma singulis. Istam omnibus compone morum panorpiam, illac scandes culmen contemplationis, quo nemo pervenit, nisi qui accipit. An habes præesse? Sed fideliter, prudenter, utiliter. An subesse? Sed humiliter et patienter. An coesse, ut dixerim, et convivere? Sed leniter, et hilariter. Qui nobis verius quam ille apud poetam:

*Hæc genitor præcepta dabat. Velut ille carinæ
Longævus rector, variis quem sæpe procellis
Exploravit hiems, ponto jam fessus et armis,
Æquoreas alni nato commendat habenas;
Et casus artesque docet, quo dextra regatur
Sidere, quo fluctus possint moderamine falli.*

Fideliter adeo atque feliciter (si pauca philosophi (2) mutuata verba ascribam), posteriorum negotium egit, illis aliqua quæ possunt prodesse conscripsit. Salutares admonitiones, velut medicamentorum utilium

(2) Senec., epist. 8.

compositiones, litteris mandavit, esse illas efficaces in meis ulceribus expertus, quæ etiamsi persanata non sunt, serpere desierunt. Rectum iter, quod sero cognovi, et lassus errando, aliis monstro. Siquidem, auctore nostro loquente (3), *dum in tantum superabundant vitales ac prædulces Patrum orthodoxorum deliciae, erubui nec immerito illis qui ad illas non tam crebro quam jugiter sedent, insipidum meæ paupertatis otus apponere, et inter torrentes limpidissimos lutosam paludem meam propinare.* Verum, eo deinde satente, sanorum coæqualium allectus precibus, et superiorum compulsus imperio, applicuit animum studio et calamo manum: tamque ex iis quæ ad concionem dixerat eximius declamator, quam ea quæ ex unctione Spiritus docentis de omnibus imbiberat, fetum hunc litterarium suis editum symmystis nuncupavit. Atque alibi in confesso astruit ex agro Patrum fecundissimo, rationum assumptis seminibus, et causarum originibus, quasi a Bethlehemita Booz facta licentia, remanentes spicas, quæ metentium effugerant manus, sese excussisse collectas. Unde, inquit (4), *liquido patet quod nec tecum, nec cum messoribus tuis sentiunt, qui in me Ruth spicas colligentem corripunt, dum et tu concedis, ut metat, et isti reprehendunt, si colligat.* Prioribus igitur compositus Patribus cum Sapiente ecclesiastico demisso sensu dicat: *Et ego novissimus erigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores (Eccli. xxxiii, 16).* Spe autem largitatis divinæ erectior: *In benedictione Dei et ipse speravi; et quasi qui vindemiat, replevi torcular (ibid., 17).* Nunc retro conversus ad posteros: *Respicite, quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me, magnates, et omnes populi, rectores Ecclesiæ, auribus percipite (ibid., 18, 19).*

Docet itaque auctor noster quod didicerat non a seipso, id est a præsumptione, pessimo præceptore, ut habet S. Hieronymus (5), sed ab illustribus Ecclesiæ viris. Neque alia ratione ipsum S. Hieronymum in sensu veterum insequendo extollit Hesychius (6) S. Augustino ab epistolis familiaris: aut dissimili Ambrosio ac Augustino defert S. Bernardus in epistola ad Hugonem (7) de S. Victore. Denique ut insequens Patrum ætas litteratos falces submiserit Gregorio Nazianzeno, effert in summa Scholastica præclarum theologorum decus Thomas Aquinas. Coram quibus, velut cano capite, assurgendum sibi (*Levit. xix, 32*), non aliter atque ex Spiritus sancti oraculo arbitrabantur. Agricola arborem insipidam sterilemque redditurus usui mortalium, ab uberis olivæ ramis mutuatos inserit frutices, quibus oleaster in dulcem exuberet dulcedinem: sic a sanis illis canisque Patribus, quos velut olivas in agro Ecclesiæ suæ evangelici hortulani plantavit manus, inserendum, et discerpendum volenti in fructus desideratos exurgere. Nec omnino vacat quod vulgo dicitur e vase primum effluere quod optimum est. Atque observatu non est difficile a complurium religiosorum exordio, primævi utique spiritus musto quodam effervescentium, vicinos mox præcelluisse scriptores, spirasse quid magis vividum, asportasse palmam. Velut aquam maris in imo dulciorem perhibent quam in summo, sic vetustioris et melioris ævi studia penetrasse altius, et quamdam suavitatem auctoritate paterna attemperatam referre comperimus. Talem hunc nostrum habemus, et commendamus, primæ ab instituto Præmonstratensi ætatis, primi fervoris et primitiarum Spiritus consortem.

Circa quem istud imprimis virorum religiosorum consilium, nominatim RR. PP. Cœlestinorum conventus Parisiensis approbo: quo inter refectiones corporales, necessarium vectigal faucibus exposcentibus, et auribus verbum Dei esurientibus, hunc nostrum spiritualis vitæ magistrum diebus maxime solemnibus uti majores ejus familiæ retulerunt, adhuc chirographum prælegi consueverunt. Huic alibi, puta in Prolegomenis, laudis symbolam præscripsi, eo præsertim fine (vox est S. Hieronymi) (8) ne doctrinæ auctoritas cassis operibus destruat: *In probrum namque abit, sonum linguæ calamumque aptasse stylo, atque alienis animum composuisse moribus, ubi ex veteri contagione intueri magis homines assolent, quid Jupiter fecerit, ait S. Augustinus (9), quam quid docuerit Plato, vel censuerit Cato.* At noster replicat (10): *Esto quod imperitus, sed non vacuus dilectione; certe dummodo ejus videat præsentiam, quæ ædificat, temerariam non præcipitabit sententiam, sapiens in ejus absentiam, quæ inflat. Illam, ut scitis, charitatem; hanc autem scientiam Paulus appellat.* Pyriden gemmam memorent latentes ignes non prodere, nisi quis defricet, aut atterat, sic ipsa dictionis virtus, et venus quæ latet in venis, introspectanti suavius arridebit.

Lectorem delectando, pariterque movendo

- Hic meret æra liber Sosius: hic et mare transit,

Et longum noto scriptori prorogat ævum.

Verum quis hisce exulceratis, postremis temporibus complures, in clero Ecclesiæ altiore sanctitatis gradum professos, sive in cœnobiis, sive mistim in sæculo degant, videat, nec indoleat, præ quodam languore inertie inimicam animæ otiositatem, ut sacra intonant eloquia, ipsis adeo amicam esse, invisas litteras, neglectam virtutem? Quibus tamen, si dissimulare non velint, ignorare non possunt quanta sit indita probitatis necessitas, cum in sortem Domini sublimius asserti, ex affuso sanctitatis habitu, et nun-

(3) In Præfat. 1 par.

(4) Epist. ad Joan. Abbat.

(5) In Epitaph. Paulæ circa finem.

(6) Epist. 79 apud S. August.

(7) Epist. 77.

(8) Ad Fabiol. de veste sacerdot. inspectio doctrinæ et veritatis.

(9) De civit., lib. 11, c. 7

(10) In præf. 2 serm.

cupato vitæ proposito, ascripti Ecclesiæ sanctuario, ante oculos agunt iudicis cuncta cernentis, bonis præmia, malis supplicia dispensantis.

— *Quid æternis minore
Consiliis animum fatigant?*

Apposite noster Philippus abbas (11) : *Hoc mihi videtur officium clericale, hoc clerico præ cæteris assignatum est speciale, ut cum Deum diligit sejunctus a negotiis quibus vita sæcularium implicatur, in legendo et scribendo præcipuum ejus studium impendatur.* Et rursus (12) : *Nec ignavum est otium, sed utile negotium litteris inservire, et quid rite delectet vel expediat in eis frequenter invenire, quas ad hoc in Ecclesia Deus, ut arbitror, voluit frequentari, ut earum frequentia ipse, quem prædicant, possit cognitus plus amari.* Generosa sunt sensa aientis (13) : *Contemnenda omnia quæ supervacuum labor velut ornamentum et decus ponit. Cogitandum præter animum nihil esse mirabile, cui magno nihil magnum est* (14). Intrinsicus, id est, in animo esse nostram beatitudinem Patrum est Orthodoxorum firmata consensio.

Intus est hominum vigor, inquit togatus et Christianus ille philosophus (15)
Arce conditus intima.

Quod autem in hac parte est opellæ meæ, imo verius divinæ auxiliantis gratiæ, succollantis infirmitatem meam, non statim benignus, et candidus lector deputet temeritati, non mox præsumptionis, quæso, insimulet. Non diffitear interiora domus meæ ingresso necessarium magis recognoscere quæ desunt mihi, atque intra silentii et quietis septa constringi, quam prodire foras, aut ambulare in magnis, tanquam in mirabilibus super me, occinente poeta :

*Respice quod non es, tollat suâ munera cerdo,
Tecum habita, ut noris quam sit tibi curta supellex.*

Atque ut ferme loquar cum auctore nostro : Quam insolens, ac fatua testudinis intra testam convolutæ cum perniciosissima tigride disertatio, aut talpæ suffodientis de perspicacitate visus cum aquila, aut formicæ de leonis incessu, tam impar sit viribus meis vetustiores et saniores illos Patres, non dicam æquare scriptione, quin nec sublimia eorum sensa penetrare lectione.

Metiri se quemque suo modulo et pede verum est.

At neque consilium fuit sapientissimo huic magistro Adamo nostro, aut primoribus nostris patribus commensa insistere vestigia, sed pro virili mea vindicare e tenebris, commodo multorum ac usui propinare, quem Spiritus cælestis unctio luculenter constipasse probatur, ut lecythus ejus septiformi accensus lychno, sui communionem, absque imminutione, sanare complures atque inflammare valeret. Cum igitur fortuito, vel bono prælucente genio, ut fieri amat, ab annis plusculis in veteris ac pravæ impressionis codicem incidissem, et propior inspectus professionis nostræ auctor incendisset animos, cœvus patribus, qui primordia ordini Præmonstratensi dederunt, et pomœria extenderunt, comperi eum vitæ regularis momenta digna lance tractare appensa, tota dictionis energia assurgere, et lectorem ducere qua mundi status supra lunam,

Perpetuum nulla temeratur nube serenum.

Denique velut in tabula depingere,

*Compositum jus, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, et incoctum generoso pectus honesto.*

Studium itaque mentemque adverti, si forte purgatior ac emendatior a pluribus teri posset, nec absque querula mussitatione indolui, tantum lumen eousque tacita sub umbra torpuisse. Eapropter inquirere de vita et scriptis ejus animus, aut Deus impulit.

Duplex mihi a præstito cœlitus favore solamen imputo. Primum est, non paucas horas repurgandis et limandis defæcatissimis alioquin operibus, quasi lambendis ursi fetibus, aut everrendo, ut aiunt, Augiæ stabulo, non otiose, neque omnino inutiliter, uti spero, insumpsisse. Cujusce vero molestiæ et tædii sit, tam cum veteri, eaque maculata impressione, quam cum manuscptione, plerisque abbreviatis, intercisissis, dilapsis vocibus, ambiguo Marte, Andabatarum more, luctari, expertis plenius erit dijudicandi arbitrium. Ubi diversa præsertim exemplaria non sint, ad quæ transsumpta conferantur, nec ipsum autographum, tanquam ad libellam cætera examinentur. Atque adeo interpretem sæpius, vel divinum agere oporteat. Sic pleraque pendula, divulsa, imminuta.

Alterum mihi vice levaminis est scitum illud eruditione et sanctimonia clarissimi præsulis Salviani (16) : *Mens boni studii, ac pii voti etiamsi effectum non invenerit cæpti operis, habet tamen præmium voluntatis.* Neque enim pluribus prodesse satagentis apud Deum irritus et cassus est conatus. Atque illud incitat beatissimi patroni nostri Augustini (17) : *Bonorum ingeniorum iniquis est indoles, in verbis ve-*

(11) Philippus abbas Bonæ Spei in Hann. De silent. cleric., cap. 49.

(12) Epist. 17 ad Com. Henr.

(13) Senecæ Epist. 8.

(14) Vide S. Aug. De serm. Domini in monte, c. 5.

(15) Boet. De cons., l. 1v, m. 3.

(16) De prov. præf. l. 1v.

(17) De doct. Christ. cap. 11.

rum *auxare*, non *verba*. Quid enim prodest *clavis aurea*, si *aperire quod volumus*, non *potest*? Aut quid *obest lignea*, si *hoc potest*, quando *nihil quaerimus*, nisi *patere quod clausum*? Sed *quoniam inter se habent nonnullam similitudinem vescentes atque discentes*, propter *fastidia plurimorum*, etiam *ipsa*, sine quibus *vivi non potest*, *alimenta condienda sunt*. Quæ cum ita se habeant, conficit S. Hieronymus (18), *obsecro te, lector, æ laborem, reprehensionem existimes antiquorum; addo ego, et majorum: in templo Dei offert unusquisque quod potest*. Offerentibus aliis *aurum*, *argentum*, *lapides pretiosos*, ut deinde subnectit, *nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles, et caprarum pilos*.

Fluctuabam initio num magis e cura mea, vel re communi fuisse. voces quasdam, si quando grammaticæ nostræ leges non adeo æquare, et difficilis lectionis, aut syntaxeos ex obsoleto usu et caractere viderentur (ut *dequi* præteriti temporis, *innotesco* significationis activæ, et paucæ quædam non absimiles notæ) truncare paululum, vel alias substituere; at ubi ex ipso temporis processu deprehendi, non tantum dictionis genus amussitatum, quin et ipsa sensa, et vocum inflexiones priscis illis Patribus Augustino, Gregorio, Maximo, Bernardo, Anselmo, Hugoni et Richardo a S. Victore, cæterisque germanas, familiares et consonas, mox a proposito resiliui, atque arctius vestigia auctoris institui. Si vocula hic, et alibi ob hiatus confusionesque graphicas inserta, transposita, extusa, seciusque correctæ, suasit fieri necessitas, obrepit incogitanti, in transumpta scriptione leviter inflexit præceptum calamus, præter operam, et inspectionem meam; neque malitia, aut pervicacia ulla adfuit.

Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus, et mens;

Poscentique gravem persæpe remittit acutum:

Nec feriet semper quodcumque minabitur arcus;

Neque illud omnino dissimulem, facilem carpendi et cavillandi segetem præcisurum, cum viris religiosis ac eruditis, quos huic operæ R. ordinis nostri præfectus generalis præstituerat, indecoræ impressionis libros ad limam et incudem reduxisse, cum præside conventus Cælestini (cujus alibi memini) loca quævis implexa crebro contulisse, cum aliis frequenter relegisse, atque alios a meis sensibus ac oculis lubenter admisisse arbitror, et errorum si qui videantur socios. Non diffitear tamen menda quædam esse reliqua, nec ideo fraudulentus dici velim. Quin aliquis vitator, si racemos grandiores et obvios quosque legat, doli mali non arguitur, si latentes et minores quosdam transeat: sic nec ego, qui primam ac invariata auctori fidem stare et efferre volui, si quædam minuta effugerint incautos oculos aut manus.

Sunt delicta tamen, quibus ignorasse velimus.

Argumenta sermonum et capitum, distinctiones verborum, interpunctiones sensuum, S. Scripturæ locos et syllabas, qui facili obtutu totum lectori contextum objicerent, adjectitios esse facile est observatum. In prolegomenis aliis nimis, aliis minus me effudisse videar. Illi non ignorant unumquemque proclivius laudare quod possidet; nec isti, sagittarium tironem ultra citraque destinatum circulum ejaculari leviter. Absque prævia auctoritate et scriptione aliorum nihil admodum volui assertum. Plura peculiarius transmissi disceptanda, cum ob asperi ævi hujus censiones evitandas, quo, inquit, Christianus poeta, (19)

Tantum nocet error.

Ut juvet errare, et veteris contagia morbi

Tam blande obrepunt, ut quo languetur, ametur;

tum quia major firmitas circa auctorem non illuxit. Ejusmodi habes, an doctoris contemplativi nomenclaturam antonomasticam fuerit promeritus, de stirpe ejus et genealogia, de loco natalium, professionis religiosæ, conversationis; de gradu dignitatis, diuturnitate, discessu, et si quæ non dissimilia. In quibus vel reprimendo gressum, vel trepidum figendo arbitrarie sum progressus.

Quale per incertam lunam, sub luce maligna,

Est iter in silvis.

Extra viam alibi deflexi, ne petulanter vellices, aut verberes. Imo reduces potius, si me audis et amas. Distorta quædam, aut prava deprehendisti? Corrige, inquam, instrue, diriges per te, licet.

Respicere ignoto discam prudentia tergo.

Multo est laudabilius, referente S. Augustino (20) *libenter accipere corrigentem, quam audacter corrigere deviantem*. Absint convicia, livor, et viperina contentio.

Nubila mens est, vinctaque frenis,

Hæc ubi regnant.

Sicut ergo bonarum frugum copiam non gignit cæli inclementia, non horridus vepribus aut lappis ager; at tellus bene culta, et serena temperies: sic animorum fructum, ex scriptis gestivæ orthodoxorum non extendit subsannandi, aut lancinandi studium, sed mentis serenitas, proficiendi aviditas, et vel maxime Christiana charitas, quæ non male æmula, sed patiens et benigna dignoscitur. Erit ex voto meo et scopo, si plures hinc meliori igne caleant, et prodeant. Vetustioris est ævi, quod aiunt:

(18) Præfat. in lib. Reg.

(19) S. Prosp. De ingr., cap. 33.

(20) Epist. ad Hieron tom. II oper. Hieron

*Non unus aliquis scire natus omnia ?
Sed aliud alii præmium posuit Deus.*

Ubi tamen, advehente Justo Lipsio (21), sæpiuscule videmur nobis belli, festivi, saperdæ, cum sinus co-
preæ. Et rursus : *Facile est pugnanti dictare ictum ex muro.*

Mihi postremo sit venia ex conditione et confessione mea. Ut quid enim istam dedigner, mortalem, labi
facilem, humilem. De humo, inquam, sumptam, et mox in eam abituram. Inter cujus incommoda militat
caligo mentium : *Nec tantum necessitas errandi, ait ille morum philosophus (22), sed et errorum amor.*
Ecce jam vigesimus tertius annus est, cum potentissimi Romanæ et Catholicæ communionis reges hostili-
bus aciebus dissidentes concurrunt, et perpetuo terrore concussos, alterno Marte quater metatis exerci-
tibus obsidione nostri oppidi (et quæ comitari assolent) intra paucos annos subegerunt. Nec modo adhuc
redituræ securitatis aut serenitatis aurora affulget : imo graviore tempestatum minaciæ. *Etenim Assur
renit cum illis. O qui dominaris potestati maris, motum fluctuum ejus tu mitiga! (Psal. LXXXVIII, 9, 10).*
In commiserationis et proclivioris indulgentiæ partem ista veniunt, si quæ mentem humanam in declivia
aut desultoria abduxerint.

Quod vero rectum et placitum occurrerit, divini est muneris, et lucis gratiæ ejus. *Ipsa liberam excitat
arbitrium, inquit melle dulcior Bernardus (23); cum seminat cogitatum; sanat, cum immutat affectum, ro-
borat, ut perducat ad actum; servat, ne sentiat defectum.*

(21) Adversus dialogist., init. ex Varrone.

(23) S. Bern. De grat. et lib. arb.

(22) Seneca, De ira lib. II, cap. 9.

PROLEGOMENA DÈ VITA AUCTORIS.

CAPUT PRIMUM.

Virorum illustrium gesta, et scripta cognitu utilia.

Vitam illorum, qui rebus præclare gestis excel-
luerunt, ac ingenii monumenta quibus effluerunt,
transmittere memoriæ posterorum vetus juxta atque
laudabile est institutum. Et juvat profecto eos no-
visse ac identidem inspexisse quos in paris gloriæ
incitamentum elaborata virtus extulit.

Ant is ardor inflammasset Themistoclem, si tro-
phæa Miltiadis a majoribus imitanda non accepis-
set? (24) Conspexerat Gadibus Alexandri statuum
Julius Cæsar, et quam calidas ab æstu pectoris vo-
ces expressit! Atque ob eam causam vetustæ ima-
gines, fumosæque avorum ceræ, oblitæ cedro, in
atriis ostentiæ nepotibus, et longo ordine nomina
familiæ, multis stemmatum illigata flexuris.

Inde Qu. Maximum, et P. Scipionem Romanæ
reipublicæ præclaros viros, referente Crispo Sal-
lustio (25), sæpe dicere solitos accepimus : *Cum
majorum imagines intuerentur, vehementissime sibi
animorum ad virtutem accendi. Scilicet non ceram il-
lam, neque figuram tantam in se vim habere, sed
memoria rerum gestarum flammam egregiis viris in
pectore crescere, neque prius sedari, quam virtus
eorum famam, atque gloriam adæquaverit.* Hoc uti-
que compendio cum moribus, industria, fortitu-
dine majorum suorum, æmula contentione, discer-
tatuos facile posteros; atque ad non imparem
laudem enisuros.

Neque multo aliter complures Christianæ militiæ
sectatores, et duces, conceptis ex simili occasione

(24) Seneca, lib. III De benef., cap. 28.

(25) De bello Jugurth. post init.

A sanctioribus flammis accensa corda cælo affixisse
comperimus, quam lectione aut enarratione præce-
dentium gestorum, in quibus participata quædam
Dei virtus resplendebat, atque saucios affectus la-
tenter percellerat. Hoc inde supremæ et cælestis
sapientiæ studium ducebant, culmen omne felici-
tatis terrenæ despiceret, conquirendis vacare virtu-
tibus; quarum vel sola inquisitio jam præponenda
etiam inventis thesauris regnisque gentium, et ad
nutum circumfluentibus corporis voluptatibus (26).

Audiverat Potitianum melioris stadii strenuissi-
mus athleta futurus Augustinus enarrantem præ-
clara facta Antonii, percelebris in Ægypto mona-
chorum Patris, cum parturitione novæ vitæ turbidus
non tam voces, quam flammam excussit. *Am-
B quia præcesserunt, inter cætera inclamat (27), pudet
sequi, et non pudet vel saltem sequi?*

Inspexerat eundem gestorum codicem apud Tre-
virov unus e curialibus imperatoris, atque accen-
sus amore sancto, et sobrio pudore repletus, con-
jectis in contubernalem suum oculis, ac evolutis
cordis sui fluctibus, discretevit decrevitque me-
liora, nec jam verba, sed opera potius verbis red-
didit. Et alter : *adhærere se socio tantæ mercedis,
tantæque militiæ.* Quæ pluribus enarrata sanctus
doctor in Confessionum suarum libris complectitur.
Quod probatum habet Sapiens, ubi ait : *Justorum
semita quasi lux splendens (Prov. IV, 18).* Ac illud
verissimum nostri Salvatoris : *Si quis ambulaverit
in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt
(Joan. XI, 9).*

(26) Vide S. August. lib. VIII Conf., cap. 7.

(27) S. August. lib. VIII Conf. cap. 6, 8